

NOȚIUNEA, NATURA JURIDICĂ ȘI IMPORTANȚA CONTRACTELOR DE FURNIZARE A SERVICIILOR ÎN DOMENIUL ENERGETIC

Silvia STICI

Doctorand, Universitatea de Stat din Moldova,

Chișinău, Republica Moldova

e-mail: stici.silvia22@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7178-1276>

Formularea noțiunii și importanța contractelor de furnizare a serviciilor în domeniul energetic urmează a fi făcută reieșind din prevederile Codului civil și legilor speciale aplicabile în domeniul energetic, inclusiv jurisprudența. Cercetările efectuate au avut drept scop evidențierea unor aspecte referitoare la redefinirea contractelor de furnizare a energiei electrice și gazelor naturale într-o nouă redacție. În acest scop, a fost analizată noțiunea, natura juridică și importanța contractelor de furnizare a serviciilor în domeniul energetic. De asemenea, au fost determinate conceptele ce stau la baza contractelor de furnizare a serviciilor în domeniul energetic. Nu mai puțin importante sunt, în acest sens, și prevederile Codului civil al Republicii Moldova care au transpus Directiva (UE) 2011/83 privind consumatorii. În prezentul articol o atenție deosebită a fost acordată și doctrinei, întrucât istoricul evoluției instituției contractelor are un rol important și asupra contractelor de furnizare a serviciilor în domeniul energetic. În același context, prezintă un interes deosebit jurisprudența.

Cuvinte-cheie: comerciant, consumator, contract, furnizare, resurse energetice.

THE NOTION, THE LEGAL NATURE AND THE IMPORTANCE OF THE CONTRACTS FOR THE PROVISION OF SERVICES IN THE ENERGY FIELD

The wording of the notion and the importance of contracts for the provision of services in the energy field are to be made based on the provisions of the Civil Code and the special laws applicable in the energy field, including jurisprudence. The research was aimed at highlighting some aspects related to redefining the contracts for the supply of electricity and natural gas in a new wording. To this end, the notion, the legal nature and the importance of service contracts in the energy field were analyzed. Also, the concepts underlying the contracts for the provision of services in the energy field were determined. No less important in this respect are the provisions of the Civil Code of the Republic of Moldova which transposed (EU) Directive 2011/83 on consumers. In this article, special attention has also been paid to the doctrine, as the history of the evolution of the institution of contracts also has an important role to play in the provision of services in the field of energy. In the same context, the case law is of particular interest.

Keywords: trader, consumer, contract, supply, energy resources.

LE CONCEPT, LA NATURE JURIDIQUE ET L'IMPORTANCE DES CONTRATS DE PRESTATION DE SERVICES DANS LE DOMAINE DE L'ÉNERGIE

Formulation et importance des contrats de prestation de services dans le domaine de l'énergie seront établis sur la base des dispositions du Code civil et des lois spéciales applicables dans le domaine de l'énergie, y compris la

jurisprudence. La recherche visait à mettre en évidence certains aspects de la redéfinition des contrats de fourniture d'électricité et de gaz naturel dans un nouvel éditorial. À cette fin, le concept, la nature juridique et l'importance des contrats de prestation de services dans le domaine de l'énergie ont été analysés. Les concepts sous-jacents aux contrats de prestation de services dans le domaine de l'énergie ont également été déterminés. Non moins importantes sont, à cet égard, les dispositions du Code civil de la République de Moldova qui a transposé la directive (UE) 2011/83 sur les consommateurs. Dans cet article, une attention particulière a également été accordée à la doctrine, car l'histoire de l'évolution de l'institution des contrats joue également un rôle important sur les contrats de prestation de services dans le domaine de l'énergie. Dans le même contexte, la jurisprudence présente un intérêt particulier.

Mots-clés: *commerçant, consommateur, contrat, prestation, ressources énergétiques.*

ПОНЯТИЕ, ПРАВОВАЯ ПРИРОДА И ЗНАЧЕНИЕ ДОГОВОРОВ ОБ ОКАЗАНИИ УСЛУГ В СФЕРЕ ЭНЕРГЕТИКИ

Формулировка понятия и значения договоров об оказании услуг в области энергетики должна производиться на основе положений Гражданского кодекса и специальных законов, действующих в области энергетики, в том числе судебной практики. В результате проведенных исследований, акценты были сосредоточены на некоторые аспекты, связанные с пересмотром договоров на поставку электроэнергии и природного газа в новой редакции. Для этого были проанализированы понятие, правовая природа и значение договоров об оказании услуг в сфере энергетики. Также были определены понятия, лежащие в основе таких договоров. Не менее важными в этом отношении являются положения Гражданского кодекса Республики Молдова, которые были приведены в соответствии с Директивой (ЕС) 2011/83 о потребителях. В данной статье особое внимание было уделено доктрине, поскольку история эволюции института контрактов также играет существенную роль при заключении контрактов на оказание услуг в данной области. В этом же контексте, особый интерес представляет юриспруденция.

Ключевые слова: *трейдер, потребитель, контракт, поставка, энергоресурсы.*

Introducere

Formularea noțiunii și importanța contractelor de furnizare a serviciilor în domeniul energetic urmează a fi făcută reieșind din prevederile Codului civil și legilor speciale aplicabile în domeniul energetic, inclusiv jurisprudența. Cercetările efectuate au avut drept scop evidențierea unor aspecte referitoare la redefinirea contractelor de furnizare a energiei electrice și gazelor naturale într-o nouă redacție. În acest scop, a fost analizată noțiunea, natura juridică și importanța contractelor de furnizare a serviciilor în domeniul energetic. De asemenea, au fost determinate conceptele ce stau la baza contractelor de furnizare a serviciilor în domeniul energetic. Nu mai puțin importante sunt, în acest sens, și prevederile Codului civil al Republicii Moldova care au transpus Directiva

(UE) 2011/83 privind consumatorii. În prezentul articol o atenție deosebită a fost acordată și doctrinei, întrucât istoricul evoluției instituției contractelor are un rol important și asupra contractelor de furnizare a serviciilor în domeniul energetic. În același context, prezintă un interes deosebit jurisprudența.

Idei și discuții

Articolul 2 din Codul civil prevede că ”legislația civilă determină statutul juridic al participanților la circuitul civil, reglementează obligațiile contractuale și de altă natură...”, iar prin articolul 993 a fost statuat că ”oricine își poate alege în mod liber contractantul, părțile contractante fiind în drept să încheie în mod liber, în limitele dispozițiilor legale imperative, contracte stabilind conținutul lor”.

Din textul de lege sus-menționat rezultă că pentru a încheia un contract trebuie îndeplinite mai multe condiții: determinarea statutului juridic al participanților la circuitul civil, reglementarea obligațiilor contractuale și de altă natură, alegerea în mod liber a contractului etc.

Aceste referințe la astfel de noțiuni cum ar fi ”legislația civilă”, ”participanții la circuitul civil” pot fi luate în considerare la formularea definiției contractului de furnizare a resurselor energetice în contextul existenței unui cadru juridic distinct în materie comercială.

În același context, prezintă interes jurisprudența, precum și opiniile doctrinare.

Potrivit opiniei savantului G. C. Tabacovici, „ori că ar fi vorba de condițiunile lor de validitate, de forma lor, de efectele lor sau de modul de a le dovedi, în totdeauna legea în vigoare în momentul încheierii lor va trebui să se aplice, căci, concluziunea – cum se presupune că situațiunea care decurge din ea și se invocă continuă a fi conformă organizării sociale – implică o manifestare de existență a omului în toate punctele acestea de vedere, o individualizare, dacă se poate vorbi astfel, a acestei legi în diverse sensuri arătate a cărei atingere ar constitui o retroactivitate, ce tocmai ar rezulta din aplicarea unei noi legi ulterioare” [1]. După cum vedem opinia autorului este axată pe importanța rolului persoanei fizice ca participant la raportul juridic civil.

Codul comercial român din 1887 la art. 23 prevedea că ”orice comerciant este dator ca în registrul jurnal să înscrie pe fiecare zi ce are să ia și ce are să dea, operațiunile comerciantului seu, convențiunile, acceptați unele sau girurile efectelor comerciale, și în general tot ce primesc și plătesc sub orice titlu, trecând la fiecare finit de lună și sumele întrebuințate pentru cheltuielile casei sale. Acest registru jurnal este deosebit de alte registre ce se obicinuiesc în comptabilitatea comercială, dar cari nu sunt obligatorii” [2]. Ulterior această normă a fost dezvoltată, care la art. 41

prevedea că ”orice comerciant este obligat să înscrie în registru, zi după zi și cu referire la documentele justificative, debitele și creditele, operațiunile comerțului său, negocierile, acceptările sau girurile titlurilor de credit și în general tot ce primește sau plătește sub orice titlu, trecând pe măsura ridicării lor, și sumele întrebuințate drept cheltuieli de întreținere [3]. Obligațiunea comerciantului de a înscrie în registru operațiunile comerțului avea un caracter imperativ.

Calitatea de comerciant este condiționată de întrunirea a două condiții: săvârșirea de fapte de comerț și exercitarea comerțului ca profesiune obișnuită. Unii autori au invocat și alte condiții, inclusiv aceea ca faptele de comerț ”să fie săvârșite în nume propriu” [4].

Savantul I. L. Georgescu consideră că ”contractul, principalul izvor al obligațiilor, ia naștere prin acordul de voință al părților asupra clauzelor contractuale. Acest acord se realizează prin ofertă și acceptare. Mecanismul realizării acordului de voință este diferit după cum contractul se încheie între persoane prezente, care sunt de față la încheierea contractului și tratează direct, și persoane neprezente (*inter absentes*) care, după cum spune art. 35 c.com., sunt ”depărtate”, la distanță una de alta” [5].

Un interes deosebit prezintă opinia savantului Stanciu D. Cârpenaru care invocă că, ”sub aspectul structurii sale, vânzarea-cumpărarea comercială este asemănătoare vânzării-cumpărării civile. Într-adevăr, și într-un caz și în altul este vorba de un contract prin intermediul căruia se transmite proprietatea unui lucru în schimbul unui preț. Ceea ce deosebește vânzarea-cumpărarea comercială de cea civilă este funcția economică a contractului și anume interpunerea în schimbul bunurilor. Această funcție conferă vânzării-cumpărării caracter comercial” [6]. Această deosebire este importantă sub aspectul că Codul civil al Republicii Moldova nu stabilește anumite reguli speciale referitoare la obiectul și finalitatea vânzării-cumpărării comerciale. Această distincție, a fost invocată, în special și de savantul Ion Turcu care a precizat că

necesitatea li importanța distincției între faptele și actele de comerț, pe de o parte și cele civile pe de alta constă în aceea că sunt comercianți numai persoanele fizice care exercită în mod obișnuit acte de comerț, iar obiectul activității societăților comerciale pot fi cuprinse numai actele de comerț [7]. Același autor a precizat că legiuitorul a folosit pentru a distinge faptele care cad sub incidența dreptului comercial de actele juridice civile noțiunea de ”fapte de comerț”. Termenul juridic utilizat ”fapte de comerț” este propriu numai Codului comercial român, care, în această privință se delimitează atât de modelul italian cât și de cel francez, ambele folosind termenul de ”act” (acte de *commerce; atti di commercio*) [8].

O abordare similară este făcută și de savanții Ion Turcu și Liviu Pop potrivit cărora dreptul contractelor comerciale speciale ”înmănunchează patru categorii de norme:

- regulile stabilite de teoria generală a obligațiilor izvorâte din contractele civile;
- regulile particulare fiecărei categorii de contracte civile speciale din care derivă sau cu care se aseamănă;
- regulile speciale privitoare la contractele comerciale;
- clauzele specifice fiecărui contract individual” [9].

Această abordare este una actuală și din considerentul atribuirii contractelor de furnizare a resurselor energetice încheiate cu diverse categorii de consumatori/clienti din Republica Moldova, în special, furnizarea energiei electrice, gazelor naturale, energiei termice și apa potabilă. Fiecare dintre aceste contracte este însoțit de anumite condiții și particularități. Cercetătorii Angela Miff, Ciprian Păun și Alina Oprea consideră că din punct de vedere al reglementării lor ”contractele numite, corespund unor anumite operații economice, poartă fiecare un nume specific și este special reglementat prin lege” [10]. Practica existentă în Republica Moldova în materie de reglementare a contractelor de furnizare a resurselor energetice este una

deficitară, întrucât contractele de furnizare a resurselor energetice consumatorilor finali sunt reglementate nu doar prin lege, ci și în conformitate cu Regulamentele privind furnizarea resurselor energetice, elaborate și aprobate de către autoritatea de reglementare.

Cercetătorul Raul Petrescu invocă faptul că sistemul corporațiilor a avut meritul de a reglementa în mod unitar reguli referitoare la comerț. Normele înscrise în statute urmăreau să asigure celeritatea comerțului, comportarea onestă în raportul comercial, sancționarea acelor care încalcă principiile devenite lege nescrisă și, mai cu seamă, pragmatismul și combaterea fraudei. Acest drept nescris a fixat trăsăturile particulare ale viitorului drept comercial scris. ”Normele materiei obligațiilor comerciale s-au impus tuturor legislațiilor datorită acestor particularități, raportul juridic de drept comercial fiind diferit de raportul juridic obligațional de drept civil” [11].

În Republica Moldova, legiuitorul, fără a lua în considerare acest principiu important al diferenței dintre raportul juridic de drept comercial și raportul juridic obligațional de drept civil, a incorporat în Codul civil normele privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii și privind drepturile consumatorilor la încheierea contractelor [12].

În acest context, din definiția contractului dată de legiuitor la articolul 992 din Codul civil potrivit căruia ”contractul este acordul de voință realizat între două sau mai multe persoane prin care se stabilesc, se modifică sau se sting raporturi juridice” nu putem concluziona dacă prin această normă se au în vedere doar raporturile juridice civile și nu și raporturile juridice comerciale.

Din aceste considerente, pentru formularea definiției contractelor de furnizare a resurselor energetice în afară de noțiunea dată la art. 992 din Codul civil e necesar de a avea în vedere și noțiunile contractului cuprinse în Directivele europene precum și legile speciale aplicabile în domeniul energetic (a se vedea tabelul 1).

Tabelul 1

Noțiuni ale contractului pentru furnizarea resurselor energetice, expuse în directivele europene și legile speciale aplicabile în domeniul energetic

Tipuri de contracte	Definiția contractului	Norma legală
Contractul de furnizare a energiei electrice	<p>Contract pentru furnizarea de energie electrică, dar care nu cuprinde un instrument derivat din domeniul energiei electrice</p> <p>Contract în baza căruia se furnizează energie electrică consumatorului, dar care nu cuprinde un instrument derivat al energiei electrice</p>	<p>Art. 2 din Directiva 2009/72/CE</p> <p>Art. 2 din Legea nr. 107 din 27.05.2016</p>
Contractul de furnizare a gazelor naturale	<p>Contract de furnizare de gaze, dar care nu cuprinde un instrument derivat din domeniul gazelor naturale</p> <p>Contract în baza căruia se furnizează gaze naturale consumatorului, dar care nu cuprinde un instrument derivat al gazelor naturale</p>	<p>Art. 2 din Directiva 2009/73/CE</p> <p>Art. 2 din Legea nr. 108 din 27.05.2016</p>
Contractul de furnizare a energiei termice	<p>Furnizor de energie - înseamnă o persoană fizică sau juridică care vinde energie consumatorilor finali;</p> <p>Consumator final - înseamnă o persoană fizică sau juridică care achiziționează energie pentru propriul său consum final.</p> <p>Furnizarea energiei termice se efectuează numai în baza contractului de furnizare a energiei termice, încheiat între unitățile termoelectrice sau între unitatea termoelectrică și consumator.</p>	<p>Art. 2 din Directiva 2012/27/UE din 25 octombrie 2012</p> <p>Art. 40 din Legea nr. 92 din 29.05.2014</p>
Contractul de furnizare apă potabilă	<p>Furnizor de apă - înseamnă o entitate care furnizează apă destinată consumului uman</p> <p>Art. 29 - Furnizarea/prestarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare în blocurile locative se efectuează în baza contractelor încheiate între operator și administratorul blocului locativ sau între operator și fiecare proprietar/locatar de apartament al blocului locativ în parte.</p> <p>Art. 31 - Furnizarea/prestarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare se efectuează în bază de contract încheiat între operator și consumator.</p>	<p>Legea nr. 303 din 13.12.2013</p>

Sursa: Elaborat de către autor.

După cum vedem din tabelul 1, în domeniile energie termică și apă potabilă legile speciale nu definesc noțiunea de contract de furnizare.

Cât privește domeniile electrică și gaze naturale legiuitorul în ambele cazuri precizează că contractul de furnizare ”nu cuprinde un instrument derivat al energiei electrice” și ”un instrument derivat al gazelor naturale”.

Aceste excepții din definiții nu pot fi acceptate din următoarele considerente. În primul rând, atât energia electrică cât și gazele naturale nu pot cuprinde instrumente derivate. Instrumentele derivate sunt caracteristice pentru anumite domenii cum ar fi, spre exemplu, valorile mobiliare, instrumentele pieței monetare, unități ale organismelor de plasament colectiv, contractele de opțiuni, contractele futures, contractele swap, contractele forward pe rate și orice alte contracte derivate referitoare la titluri de valoare, monede, rate ale dobânzii sau ale randamentului, certificate de emisii sau alte instrumente derivate, indici financiari sau măsuri financiare care pot fi decontate prin livrare fizică sau în numerar, instrumentele derivate care servesc la transferul riscului de credit etc. [13].

În al doilea rând, legiuitorul în procesul de armonizare a Legilor cu privire la energia electrică și cea cu privire la gazele naturale, inclusiv a contractelor de furnizare a preluat greșit definiția contractelor. Atât art. 2 din Directiva 2009/72/CE cât și art. 2 din Directiva 2009/73/CE fac referire la ”un instrument derivat din domeniul energiei electrice” și ”la un instrument derivat din domeniul gazelor naturale”. Însă spre deosebire de legiuitorul care a definit, spre exemplu instrumentul derivat al energiei electrice ca instrument financiar menit să asigure participării la piața energiei electrice împotriva unor posibile fluctuații ale prețului la energia electrică pe piață, în cazul în care acest instrument ține de sectorul electroenergetic [14], în Directiva 2009/72/CE se precizează că prin noțiunea de „instrument derivat din domeniul

energiei electrice” se are în vedere un instrument financiar menționat la punctele 5, 6 sau 7 din secțiunea C a anexei I la Directiva 2004/39/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind piețele instrumentelor financiare, care are legătură cu domeniul energiei electrice [15].

Potrivit fostei Directive 2004/39/CE, domeniul instrumentelor financiare include contractele de energie care pot fi decontate prin livrare fizică tranzacționate într-un sistem organizat de tranzacționare (*organised trading facility* – OTF), cu excepția celor deja reglementate prin Regulamentul (UE) nr. 1227/2011 al Parlamentului European și al Consiliului. Au fost luate o serie de măsuri pentru a reduce impactul includerii acestor contracte asupra firmelor care tranzacționează aceste produse. Respectivele firme sunt în prezent exonerate de cerințele în materie de fonduri proprii în conformitate cu Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului [16], iar această exonerare va face obiectul revizuirii conform articolului 493 alineatul (1) din respectivul regulament, înainte de a expira, cel târziu la sfârșitul anului 2017. Respectivelor contracte având calitatea de instrumente financiare, urmează să li se aplice încă de la început legislația privind piețele financiare, ceea ce înseamnă că cerințele privind limitarea pozițiilor, raportarea tranzacțiilor și abuzul de piață s-ar aplica de la data intrării în vigoare a prezentei directive și a Regulamentului (UE) nr. 600/2014. Cu toate acestea, se prevede o perioadă de tranziție de 42 de luni pentru aplicarea obligației de compensare și a cerințelor de marjă prevăzute în Regulamentul (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului [17].

În rezultatul analizei cadrului legal european și național în materie de contracte de furnizare a energiei termice se consideră oportun de a expune noțiunea contractului în cauză în următoarea redacție: ”Contractul de furnizare a energiei electrice - contractul în baza căruia furnizorul de energie electrică furnizează

ză clientului său o cantitate de energie electrică pe o anumită perioadă de timp, dar care nu cuprinde un instrument derivat din domeniul energiei electrice”.

Pentru domeniul energiei termice, deși legiuitorul nu a formulat o definiție a contractului de furnizare a energiei termice, prin Legea nr. 92 din 29.05.2014 a fost dată noțiunea de ”furnizor” care este un agent economic care furnizează energie termică consumatorilor [18] și tot prin aceeași Lege a fost recunoscut că ”furnizorul poate fi concomitent producător și/sau distribuitor de energie termică, iar furnizarea energiei termice se efectuează numai în baza contractului de furnizare a energiei termice, încheiat între unitățile termoelectrice sau între unitatea termoelectrice și consumator [19].

Acest concept are un caracter contradictoriu. Pe de o parte, potrivit normei legale, furnizor poate fi doar agentul economic care furnizează energie termică consumatorilor, iar pe de altă parte contractul de furnizare a energiei termice poate fi încheiat și între unitățile termoelectrice. Între unitățile termoelectrice poate fi încheiat un contract de distribuție a energiei termice și nicidecum un contract de furnizare a energiei termice. În același context a se avea în vedere și faptul că implementarea angajamentelor cu referire la antimonopol prin asigurarea suficienței și compatibilității legislației anti-monopol naționale și a regimului de control intern din Moldova cu UE reprezintă o obligațiune a statului [20]. Și, desigur, nu în ultimul rând, raportul furnizor - consumator final în domeniul energiei termice, spre deosebire de domeniile energie electrică și gaze naturale, o are agentul economic care poate fi atât furnizor cât și concomitent producător și/sau distribuitor de energie termică, și care furnizează energie termică consumatorilor [21].

Contradictorialitatea reiese și din deficiențele cadrului de reglementare referitor la părțile contractante, inclusiv statutul consumatorului în cadrul raporturilor ce țin de furnizarea energiei termice. Astfel

potrivit art. 3 din Legea nr. 1402/24.10.2002 serviciilor publice de gospodărie comunală alimentarea cu energie termică este atribuită în categoria serviciilor publice de gospodărie comunală, iar consumator este persoană fizică sau juridică care beneficiază de servicii publice de gospodărie comunală în baza unui contract încheiat cu operatorul [22]. Pe de altă parte, în art. 3 din Legea nr. 174/21.09.2017 cu privire la energetică definește consumatorul ca consumator final de energie electrică, de gaze naturale, consumator de energie termică, consumator de alte tipuri de energie [23].

În primul caz, consumatorul beneficiază de servicii publice de gospodărie comunală în baza unui contract încheiat cu operatorul, iar în cel de-al doilea caz el este recunoscut ca un consumator de energie termică.

La formularea definiției contractului de furnizare a energiei termice a se avea în vedere că serviciul public de alimentare cu energie termică în sistem centralizat face parte din sfera serviciilor de utilități publice (așa cum este prevăzut în Legea nr. 1402/24.10.2002) și cuprinde totalitatea activităților privind producerea, transportul, distribuția și furnizarea energiei termice, desfășurate la nivelul unităților administrativ-teritoriale în scopul asigurării energiei termice necesare încălzirii și preparării apei calde de consum pentru consumatori.

O altă problemă ce pune în dificultate părțile contractante la încheierea contractelor de furnizare a energiei termice este imperfecțiunea cadrului legal ca ține de delimitarea atribuțiilor părților. Astfel potrivit art. 34 din Legea nr. 92 din 29.05.2014 asigurarea livrării energiei termice în conformitate cu reglementările tehnice și standardele din domeniu în vigoare și cu condițiile stipulate în licență și/sau în contractele corespunzătoare este pusă în seama producătorilor, iar la art. 36 din aceeași lege asigurarea livrării energiei termice către consumatori în conformitate cu reglementările tehnice și standarde-

le în vigoare și cu condițiile stipulate în licențe și/sau în contractele de furnizare a energiei termice este pusă și în seama distribuitorilor și furnizorilor [24]. Cu toate că la art. 5 din Legea citată este indicat că furnizor poate fi concomitent producător și/sau distribuitor de energie termică, această delimitare este necesară, întrucât actul de distribuție a energiei termice reprezintă activitatea de transmitere a energiei termice de la producător sau rețeaua de transport către consumator, inclusiv transformarea parametrilor agentului termic, realizată prin utilizarea rețelelor termice de distribuție, iar furnizarea a energiei termice este activitatea prin care se asigură, pe baze contractuale, comercializarea energiei termice între producători și utilizatori.

În domeniul apei potabile Legea nr. 303/13.12.2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare nu conține referințe directe referitor la contractual de furnizare cu excepția art. 31 prin care a fost statuat că furnizarea/prestarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare se efectuează în bază de contract încheiat între operator și consumator.

Condițiile esențiale pentru formarea și validitatea contractelor de furnizare a resurselor energetice sunt:

- consimțământul valabil al părții ce se obligă;
- capacitatea de a contracta;
- un obiect determinat;
- o cauză licită.

Consimțământul consumatorului la încheierea contractului de resurse energetice se exprimă prin manifestarea actului psihologic de voință a persoanei contractante. Noțiunea juridică a ”consimțământului” este însoțită de două elemente:

- voința internă (ea reprezintă în realitate pregătirea psihologică a actului contractual);
- voința declarată (este o exteriorizare a consimțământului sub forma unei declarații de voință în scopul producerii de efecte juridice.

Prin contractele de furnizare a resurselor energetice are loc strămutarea proprietății și deci urmează a fi calificate ca o vânzare-cumpărare.

Contractele de furnizare a resurselor energetice sunt contracte sinalagmatice (bilaterale), deoarece prin încheierea lor ambele părți au drepturi și obligații reciproce. În cadrul acestor contracte furnizorii livrează o anumite cantitate de resurse energetice (energie electrică, energie termică, gaze naturale etc.) în schimbul unui preț plătit de consumatori.

Livrarea resurselor energetice este cu titlu oneros, întrucât ambele părți urmăresc interese patrimoniale, adică primirea unui echivalent în schimbul prestației la care se obligă. Furnizorul are obligația să livreze energie electrică, gaze naturale, energie termică etc. și să-l garanteze pe consumator de calitatea serviciilor prestate, iar consumatorul la rândul său să primească resursele energetice livrate în schimbul prețului stabilit.

Furnizarea resurselor energetice sunt contracte comutative, deoarece existența și întinderea obligațiilor reciproce sunt cunoscute de părți din momentul încheierii contractelor și nu depind de evenimente viitoare și incerte.

Importanța contractelor de furnizare a resurselor energetice este relevantă, în primul rând, de influența acestor contracte asupra stabilității și continuității în desfășurarea activităților în domeniile energeticii.

Deși cadrul legal primar și secundar aplicabil în domeniile energeticii este însoțit, după cum s-a menționat de animate deficiențe, părțile implicate în procesul de contractare încheie contractele în cauză prin intermediul procedurilor de negociere.

Aplicarea contractului de furnizare a resurselor energetice, comport un specific, se creează diferențieri de la un domeniu energetic la altul.

Prin intermediul contractelor de furnizare a resurselor energetice se realizează nu numai regle-

mentarea drepturilor și obligațiilor părților contractante, ci și conformarea cu unele cerințe ce țin de asigurarea consumatorilor cu energie de calitate în condiții echitabile, transparente și nediscriminatorii precum și crearea condițiilor necesare pentru limitarea activității de monopol, pentru liberalizarea piețelor energeticii, promovarea concurenței pe aceste piețe.

Contractele de furnizare a resurselor energetice sunt documente importante pentru părțile contractante, inclusiv pentru consumatori care utilizează resursele livrate.

Există mai multe criterii de clasificare a contractelor de furnizare a resurselor energetice. Un prim criteriu este clasificarea contractelor în dependență de ierarhia acestor acte. În cazul dat contractele se clasifică în următoarele categorii.

- contracte-cadru de furnizare/prestare a serviciului;
- clauzele obligatorii pentru contractele de furnizare a resurselor energetice;
- clauze contractuale standard;
- contracte propriu zise de furnizare a resurselor energetice.

Contractul cadru reprezintă în esență un acord prin care părțile convin să negocieze, să încheie sau să mențină raporturi contractuale ale căror elemente esențiale sunt determinate de acesta. Astfel de contracte sunt specifice pentru serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare. Obiectul unor astfel de contracte îl constituie furnizarea/prestarea serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare, în condițiile prevăzute de actele normative. Contractul stabilește raporturi dintre consumator și operator la punctul de delimitare. Punctul de delimitare a rețelelor de alimentare cu apă și de canalizare între operator și consumator este fixat de părți într-un act de delimitare [25].

Clauzele obligatorii pentru contractele de furnizare a resurselor energetice sunt acte unilaterale

elaborate și aprobate de autoritatea de reglementare. Potrivit Legii nr. 107 /27.05.2016 cu privire la energia electrică legiuitorul a investit autoritatea de reglementare să elaboreze și să aprobe clauzele obligatorii pentru contractele de furnizare a energiei electrice consumatorilor finali, cu stabilirea termenelor și condițiilor de furnizare a energiei electrice consumatorilor finali, inclusiv termenele și condițiile de prestare a serviciului universal și de realizare a furnizării de ultimă opțiune, monitorizând respectarea acestora de către furnizori. Norma dată are un caracter deficitar dat fiind faptul că condițiile de furnizare a energiei electrice consumatorilor finali, inclusiv termenele și condițiile de prestare a serviciului universal și de realizare a furnizării de ultimă opțiune se stabilesc prin lege li nu un act al autorității de reglementare.

Clauzele contractuale standard face obiectul de reglementare a Codului civil (Capitolul V, Clauzele abuzive) care la art. 1069 specifică că este abuzivă clauza propusă de una dintre părți dacă nu este negociată individual și cealaltă parte nu a putut să-i influențeze conținutul, în special deoarece aceasta s-a elaborat anticipat, indiferent că face parte din clauze standard sau nu. Dacă o clauză a fost propusă ca parte a unor clauze standard, se prezumă că ea nu a fost negociată individual.

În contractul dintre un profesionist și un consumator se prezumă că:

- clauzele au fost propuse de către profesionist;
- clauzele nu au fost negociate individual;
- clauzele elaborate de către un intermediar sau un alt terț au fost propuse de către profesionist.

Clauză standard se consideră clauza care a fost elaborată anticipat pentru o multitudine de contracte implicând diferite părți și care nu a fost negociată individual [26].

În domeniul energiei electrice obligațiunea privind elaborarea clauzelor contractuale standard ale contractului de furnizare a energiei electrice este

pusă în sarcina furnizorului. Clauzele contractuale standard se elaborează în conformitate cu Legea nr. 107 /27.05.2016 și cu Regulamentul privind furnizarea energiei electrice elaborate și aprobat de autoritatea de reglementare. Clauzele contractuale standard pot fi detaliate în contract și completate în anexele contractului. Furnizorul și consumatorul final urmează să prevadă în contractul de furnizare a energiei electrice posibilitatea reducerii sarcinii electrice în anumite perioade de timp ale zilei. Clauzele contractuale obligatorii ale contractului de furnizare a energiei electrice încheiat între furnizorul serviciului universal sau furnizorul de ultimă opțiune și consumatorii finali (care constituie temei pentru elaborarea clauzelor standard) se aprobă de autoritatea de reglementare.

Prevederile legale referitor la clauzele contractuale standard ce se conțin în Legea nr. 107 /27.05.2016 sunt în detrimentul procedurilor de negociere a contractelor de resurse energetice ce ar urma să se desfășoare dintre furnizor și consumator.

Procesul de încheiere a contractelor propriu zise de furnizare a resurselor energetice, după cum s-a menționat, este afectat de inegalitatea părților. Atât clauzele obligatorii pentru contractele de furnizare a resurselor energetice elaborate și aprobate de autoritatea de reglementare, cât și clauzele contractuale standard elaborate și aprobate de către furnizorii de resurse energetice statuează consumatorul pe poziție de inferioritate în raport cu furnizorii, întrucât, ca finalitate, regulile de joc sunt dictate de ultimii.

Un alt criteriu de clasificare a consumatorilor în relațiile contractuale ține de statutul lor în raporturile civile sau comerciale.

Voi invoca aici domeniul apei potabile, unde prin Legea nr. 303 din 13.12.2013 au fost definite două categorii de consumatori, cea de consumator care este o persoană fizică sau juridică care beneficiază, direct ori indirect, individual sau colectiv,

de serviciile de alimentare cu apă și de canalizare, în condițiile legii, precum și de consumator casnic care este persoana fizică care utilizează serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare furnizat/prestat de operator, în bază de contract, pentru necesități casnice nelegate de activitatea de întreprinzător sau de cea profesională [27]. Spre deosebire de legislația altor state, Legea nr. 303 din 13.12.2013 indică doar modul de utilizare de serviciile de alimentare cu apă și de canalizare fără a face referire la categoriile de consumatori care utilizează "direct ori indirect, individual sau colectiv" de serviciile respective.

Astfel, Legea nr. 241 din 22 iunie 2006 privind serviciul de alimentare cu apă și de canalizare, adoptată de Parlamentul din România, a statuat că are calitatea de utilizator individual al serviciului de alimentare cu apă și de canalizare orice persoană fizică sau juridică ce deține, în calitate de proprietar ori cu drept de folosință dat de proprietar, un imobil având bransament propriu de apă potabilă sau racord propriu de canalizare și care beneficiază de serviciile operatorului pe bază de contract de furnizare/prestare încheiat în nume propriu. Sunt considerați utilizatori individuali ai serviciului de alimentare cu apă și de canalizare și persoanele fizice sau juridice din imobile tip condominiu care au executat, pe cheltuiala lor, bransamente proprii de apă potabilă, în amonte de contorul de bransament al condominiului. Noțiunea de amonte corespunde sensului de curgere a apei în instalații, dinspre operator spre utilizator [28]. Prin aceeași Lege a fost stabilit că utilizatori ai serviciului de alimentare cu apă și de canalizare pot fi:

- operatori economici;
- instituții publice;
- utilizatori casnici individuali, persoane fizice;
- utilizatori casnici colectivi, asociații de proprietari/chiriași cu personalitate juridică [29]. După

cum vedem, prin Lege a fost făcută o distincție clară la deosebirea dintre utilizatorii individuali și colectivi.

Având în vedere importanța contractării de resurse energetice, se consideră oportun de a exclude dirijismul contractual, favorizând negocieri voluntare în procesul de încheiere a contractelor.

Concluzii

În rezultatul cercetărilor efectuate considerăm oportune următoarele acțiuni:

1. Revizuirea cadrului de reglementare primar și secundar prin care au fost instituite norme cu privire la dirijismul contractual, în detrimentul negocierilor voluntare în procesul de încheiere a contractelor;

2. Introducerea unui nou concept privind „comunitatea de energie a cetățenilor” care urmează să-i fie conferit statut de entitate juridică distinctă, activitatea căreia va fi bazată pe o participare voluntară și deschisă și este controlată efectiv de către membri sau acționari persoane fizice, autorități locale, inclusiv municipalități, sau întreprinderi mici. Obiectivul principal al acestei entități constă în oferirea unor avantaje de mediu, economice sau sociale pentru membrii sau acționarii săi sau pentru zonele locale în care funcționează, mai degrabă decât acela de a genera profituri financiare, cu dreptul de a se implica în producere, inclusiv producerea din surse regenerabile, distribuție, furnizare, consum, agregare, stocarea energiei, servicii de eficiență energetică, sau în servicii de încărcare pentru autovehicule electrice ori poate să furnizeze alte servicii energetice membrilor sau acționarilor săi. În cazul dat prin noțiunea de „agregare” se are în vedere o funcție îndeplinită de o persoană fizică sau juridică care combină sarcinile mai multor clienți sau energia electrică produsă de mai multe surse în vederea vânzării, a cumpărării sau a licitării pe orice piață de energie electrică;

3. Introducerea unui nou concept privind „contractul de furnizare a energiei electrice cu prețuri

dinamice” care înseamnă un contract de furnizare a energiei electrice între un furnizor și un client final ce reflectă variația de preț pe piețele la vedere, inclusiv pe piețele pentru ziua următoare și intrazilnice, la intervale cel puțin egale cu frecvența închiderii pieței;

4. Instituirea unor comisioane pentru încetarea contractului (impus clienților de către furnizori sau de către participanții la piață implicați în agregare la încetarea unui contract de furnizare de energie electrică sau de servicii) și pentru schimbare (impus, direct sau indirect, clienților de către furnizori, participanții la piață implicați în agregare sau operatorii de sistem pentru schimbarea furnizorilor sau a participanților la piață implicați în agregare, inclusiv comisioanele pentru încetarea contractului.

Referințe bibliografice

1. TABACOVICI, G. C. *Drept civil*. Prime elemente de drept civil, București: Institutul de Arte Grafice C. Sfe-tea, 1910, p.93.

2. Art. 23 din Codul Comercial din 1887, Text publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 126 din 10 septembrie 1887. În vigoare de la 01 septembrie 1887 până la 02 mai 1900, fiind înlocuit prin Codul Comercial 1887.

3. Art. 41 din Codul Comercial din 1940 - Carol al II-lea, Text publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 194 din 23 august 1940, În vigoare de la 15 septembrie 1940 până la 30 septembrie 2011, fiind abrogat prin Lege 71/2011.

4. FINȚESCU, I. N. *Curs de drept comercial*, Vol. 1, București:, Editat de Al. Th. Doicesu, 1929, p.76-78, Cod: Unu 68006.

5. GEORGESCU, I. L. *Drept comercial român*, București: Editura Lumina Lex, 1994, p.23, ISBN 973-96296-8-7.

6. CĂRPENARU, S. D. *Drept comercial român*, București: Editura ALL, 1995, p. 333, ISBN 973-571-109-5.

7. TURCU, I. *Drept comercial*, Vol.I, Cluj: Editura Centrul de Calcul și Consultanță, 1991, p.7.

8. TURCU, I. *Drept comercial*, Vol.I, Cluj: Editura Centrul de Calcul și Consultanță, 1991, p.8.

9. TURCU, I., POP, L. *Contractele comerciale. Formare și executare*. București: Editura Lumina Lex, 1997, p.13-14, ISBN 973-9186-97-1.

10. MIFF, A., PĂUN, C., OPREA, A. *Dreptul afacerilor*, Cluj-Napoca: Editura RISOPRINT, 2009, p.433, ISBN 978-973-53-0230-6.

11. PETRESCU, R. *Drept comercial român*, București: Editura OSCAR PRINT, 1996, p.245, ISBN 973-97573-6-7.

12. Art. XVII din Legea Nr. 133 din 15.11.2018 privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative, publicată în Monitorul Oficial Nr. 467-479 art. 784.

13. Anexa I, Secțiunea C din Directiva 2014/65/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 privind piețele instrumentelor financiare și de modificare a Directivei 2002/92/CE și a Directivei 2011/61/UE 12.6.2014, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 173/349.

14. Art. 2 din Legea nr. 107 din 27.05.2016 cu privire la energia electrică, publicată în Monitorul Oficial nr. 193-203 art. 413.

15. Art. 2 din Directiva 2009/72/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice și de abrogare a Directivei 2003/54/CE, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 211/55 din 14.08.2009.

16. Regulamentul (UE) nr. 1227/2011 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 octombrie 2011 privind integritatea și transparența pieței angro de energie (JO L 326, 8.12.2011, p. 1).

17. Regulamentul (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind instrumentele financiare derivate extrabursiere, contrapărțile centrale și registrele centrale de tranzacții (JO L 201, 27.7.2012, p. 1).

18. Art. 5 din Legea nr. 92/29.05.2014 cu privire la energia termică și promovarea cogenerării publicată în Monitorul Oficial Nr. 178-184 art. 415.

19. Art. 40 din Legea nr. 92/29.05.2014 cu privire la energia termică și promovarea cogenerării publicată în Monitorul Oficial nr. 178-184 art. 415.

20. DONOS, E., STICI, S., *Aspecte privind ajutoarele de stat*. În: Culegerea de articole selectivă ale Conferinței Științifice Internaționale „Competitivitatea și Inovarea în Economia Cunoașterii 22-23 septembrie 2017, Ch: 2017, p. 64, E-ISBN 978-9975-75-894-9.

21. STICI, S., *Conținutul și efectele contractelor de furnizare a resurselor energetice consumatorilor finali*. În: Culegerea de articole științifice ale Conferinței Științifice Internaționale ”Competitivitate și Inovare în economia cunoașterii”, Ediția a XXII-a, 25-26 septembrie 2020, Ch: p.792, ISBN 978-9975-75-985-4.

22. Art.2-3 din Legea nr. 1402/24.10.2002 serviciilor publice de gospodărie comunală, publicată în Monitorul Oficial Nr. 14-17 art. 49.

23. Art. 3 din Legea nr. 174/din 21.09.2017 cu privire la energetică, publicată în Monitorul Oficial Nr. 364-370 art. 620.

24. Art. 34 și 36 din Legea nr. 92/29.05.2014 cu privire la energia termică și promovarea cogenerării publicată în Monitorul Oficial nr. 178-184 art. 415.

25. Hotărârea ANRE nr. 359/ din 27.09.2019 cu privire la aprobarea Contractului-cadru de furnizare/prestare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, publicată în Monitorul Oficial nr. 352-359 art. 1991.

26. Art. 1069 din Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002, publicat în Monitorul Oficial nr. 82-86 art. 661.

27. Art. 1069 din Codul civil al Republicii Moldova Nr. 1107 din 06.06.2002, publicat în Monitorul Oficial Nr. 82-86 art. 661.

28. Art. 4 din Legea nr. 303 din 13.12.2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, publicată în Monitorul Oficial Nr. 60-65 art. 1237.

29. Art. 28 din Legea nr. 241/22.06.2006 privind serviciul de alimentare cu apă și de canalizare, adoptată de Parlamentul României și publicată în Monitorul oficial nr. 679 din 7 septembrie 2015.